

spet potrebovala. — Naposled so bili naznanjeni branja vredni spisi zastopnikov naše družbe pri zborih drugih gospodarskih družb, in pa knjige, ki jih je preteklo leto družba od mnogih strani v dar dobila. (Dal. prih.)

Odperto pisemce

gospodom učiteljem na Notranjskem.

Pisemce, ki ste mi ga pisali 11. dné t. m., sem prejel še le 21. t. m. Nisem ga tedaj mogel po želji vaši naznaniti letnemu zboru naše kmetijske družbe. Pa tudi treba ni; zakaj to in še več, česar želite, je bilo že v lanskem zboru sklenjeno po predlogu podružnice novomeške. Sklep ta se tako-le glasi: Da se spodbudijo učitelji ljudskih šol k pridnemu delovanju zlasti v sadjo- in murvoreji, naj se počastijo s tem, da jih kmetijska družba celó brez vsega odrajtovanja letnega doneska izvoli za svoje ude po nasvetu tiste društvene podružnice, v kateri stanejo. — Po tem takem je treba le oglasiti se podružnici dotični, da ona prevdara učiteljevo sposobnost, in ga nasvetuje občnemu zboru za uda kmetijske družbe.

Dr. Bl.

O stenografii.

Spisal K. Žavčani n.

(Konec.)

Propadanje rimske države je bilo tudi propadanje kakor drugih, tako tudi te umetnosti. Sto in stoletja pozabljivosti zagreble so jo tako globoko, da celó najučeneji paleografi ne morejo več iz ostankov rimske berzopisave, kakor je na pr. Hygin-ovo delce „de astris“, izduhtati bitja in temelja njenega.

To je stara zgodovina.

Ko so po dolgotrajni temi se znanosti in umetnosti sopen zbudati jele, se prerodí tudi stenografija in sicer najprej tam, kjer se je uje važnost in korist najbolj čenila, namreč v državah z resprezentativnimi ustavi; al na čisto drugem temelju, kar se tiče tipov in skrajšáv, kakor pod Rimljani. Namesto železnih klinčkov stopile so peresa in druge manj okorne pisala; namesto povoščenih ploščic pa papir. Najpervi in najznameniteji napredci pojavili so se v Angležki, Severo-Amerikanski, Škandinaviji in pozneje v Francozki; v nemških zemljah pa še le v novejih časih. V primerno kratkem času prisvojila si je posebno uvaženje v državah z bolj javno in ustmeno upravo. Tudi Avstrija je stopila čez prelaz absolutizma ter se vverstila v red ustavnih držav, in upati smemo, da bo tudi njena uprava odsihmal bolj javna in ustmena, kakor je bila dosihdob. In na ta način bo stenografija tudi pri nas večo znamenitost, večo in dostojneje uvaženje zadobila, kakor do sedaj. Ako smemo od dosadanjih napredkov na prihodnje zaključevati, časi niso več deleč, ki si bo stenografija široko pot ne samo v državno upravo, ampak tudi v privatno društveno življenje prederla.

Do sedaj vidimo stenografijo pri nas v Avstrii v djanškem življenju rabljeno v državnem in v deželnih zborih in sém ter tjé tudi v sodnijah. Kar se posebno sodnijstva tiče, je stenografija neprecenljive vrednosti. Zakaj čisto kaj drugega je, ako izpraševajoči sodnik odgovore obtoženca ali svedoka še le po svoji logiki v stavke sklepa in tako v popravljenem — po svojem mnenju poboljšanem — slogu zapisuje, ali pa če odgovore z izvirnimi besedami, v izvirni zvezi, kakor se obtoženec ali priča izražuje, brez pomude stenografira. V tem obziru pozivam se samo na mnenje naših sodnikov.

Dalje se je stenografija v Avstrii tudi pri generalnih štabih učiti in v praktičnost vpeljevati začela. Povelja, ukaze, izvestja v taboru ali vsred boja berzo napisati, da se brez velike pomude na svoje dotično mesto odpraviti mo-

rejo, je neizrečena korist, kajti včasih le mala zamuda v velike neprilike pripraviti more; da! zgodovina pripoveduje dosti primerljejev, da je le malo zakasnenje kakošne važne depeše celo vojsko pogonobilo. — Pregovor: „verba volant“ je po stenografii zgubil saj polovico svoje veljave in resnice.

Še lepša prihodnost pa cvetě stenografii v privatnih, v društvenih razmerah. Preteklega polstoletja se je naše društveno življenje tako premenilo, da se nam zares ko orjaš prikaže, ako ga s poprejšnimi dobami primerimo. Stopili so faktori v križem zapletene in zmeršene razmere poedinca proti celoti in narobe, na ktere še pomislili nismo, in ki tako zmagavno, tako na široko in globoko delujejo, da se jim nobena poedina sila zoperstaviti ali odtegniti ni v stanu. Naprej! Ta beseda je sedaj kormilo vseh narodov; na vsaki zastavi jo vidimo ko geslo napisano; vse kriči; vse derví le: naprej, naprej! Kdor zaostane, ga stare kolo napredka, in zgubljen je. Vse je začelo le na to težiti, da se čas in prostor v prid materialnim in duševnim podvzetjem kolikor mogoče vkratita. V ta cilj in konec stvoril si je duhtajoči um človeški parobrode, železnice, telegrafe, berzotiskarne itd., kar vse pospešiva občenje ne samo poedincov, temuč celih narodov med seboj, ter jih na neizmerne daličave v neposredni dotičaj veže in v neprestani zvezi uzdržava. To vse je v posledek imelo, da se je zmiraj bolj in bolj v vseh vsakdanjih poslovnih stroških uvidjivala shodnost in neobhodnost, pismene posle, ki se zmiraj bolj množijo, hitreje rešavati in odpravljati.

In v ta cilj in konec je stenografija iznajdena.

Bolj ko se tedaj interesi zapletavajo, bolj ko občenje mednarodno intenzivno in ekstenzivno prihaja, več posel (opravi) bo treba pismeno rešavati, in lepša bo naloga, lepša prihodnost stenografije! In došli bodo časi, ki morebiti niso več deleč, da bo znanje stenografije za vsakega izobraženega človeka neobhodna potreba. Celó tipe za natiskovanje stenografičnega pravopisa že imamo.

Če pomislimo, koliko se dandanas zahteva od dijaka, činovnika (uradnika), učitelja, državnika, diplomata, tergovca, umetnika itd., kako je skoro neprestano vezan na svoj pisavni stol, in le premnogokrat vid in zdravje zapisari, ker časa za telesno zabavo in duševno razvedrenje nima, če hoče naloge svojega poklica zvesto izpolnovati; — ako dalje pomislimo, kako se znanje v vseh strokih dnevnice širi; — ako vse to premislimo, moramo hvaležni ono sredstvo zagerliti, po katerem se dá v šestkrat krajšem času in na šestkrat manjšem prostoru to zapisati, za kar z latinico ali cirilico potrebujejo šestkrat več časa in pa šestkrat več prostora. Posebno pa stenografijo naši domorodni mladini, našim verlim dijakom vroče priporočam. Velika pripomoč je, posebno za zapisovanje prednašanj na vseučilišču, za nabiranje narodnih pesem, pripovedk in pregovorov ob šolskih praznikih, ker samo po stenografii je moč, pravi izvor zabilježiti itd. Pa tudi za pisatelja je velike koristi. V navdušenju, če misli tako rekoč bruzgajo, ena iz druge izvira, eno drugo derví, ena drugo podí in slika za sliko skoz možgane šine z berzino, da se človek komaj zavé: v takem položaju je moč z navadnim pisanjem eno ali dve, ali kdor ima hitreje perste, morebiti tri misli vjeti ter jih v mislih deržaje napisati, v tem pa cela šaka drugih uide. S pripomočjo stenografije bo le malo kadaj ktera ušla. Pomina vredna prednost stenografije je tudi ta, da je ni moč brezmiselno ali misleč na kakošno drugo stvar mehanično brati, kar se pri navadnem pisanju tudi najbistremu bravcu pripeti. Stenografijo bravši pa moraš misliti.

H koncu samo o jugoslovanski stenografii še nekaj. Ko se je sabor trojedne kraljevine razpisal, pisalo se je tudi na vse strani po berzopisce, pa ne na Dunaji, ne v Pešti in ne v Pragi se ni našlo stenografov, ki bi bili se podstopili v jugoslovansčini stenografirati. Zadrega bila je zares velika, zakaj brez stenografov ni na nobeni